

## El primer film doblat al català i la seva estrena a Terrassa (1933)



El film de 45 minuts *Bric-à-brac et compagnie* (Draps i ferro vell), realitzat el 1931 per André Roger Chotin, i protagonitzat pel famós còmic Fernand Joseph Desiré Contandin, conegut artística-ment com a Fernandel, fou la primera projecció sonora doblada al català a l'Estat espanyol.

La versió catalana no es va dur a terme, però, fins al 1933, als estu-

dis de doblatge i sonorització Trilla-La Riva, fundats a Barcelona el 1931 per Abelard Trilla i Balagué i Adolfo de la Riva. El seu doblatge fou dirigit per Magí Murià i Torner, escriptor, periodista i director cinematogràfic, qui, des de 1913, havia estat el director de producció de l'editora cinematogràfica Barcinografo de Barcelona, i s'havia dedicat posteriorment a la retolació i la compravenda de films mitjançant la marca París Barcelona Films, amb seus a París i Barcelona, i agències a Londres i Berlín, entre altres moltes activitats.

A tall d'anècdota, en el doblatge va intervenir Elsa Fàbregas i Munill, aleshores una nena que, anys després, doblaria la mítica Vivien Leigh a *Gone with the Wind* (1939), de Victor

Fleming. També va participar-hi Antoni Guasch, tal com ell mateix ho anunciava a la pàgina 262 del número extraordinari de la revista *Arte y Cinematografía*, publicat el 1936, amb motiu del seu vint-i-cinquè aniversari.

Del tiratge de les còpies de *Draps i ferro vell* s'ocuparen els Estudis i Laboratori Cine Foto, domiciliats al carrer de Lauria, 86, de Barcelona.

Aquesta versió doblada va formar part del programa de la Setmana del Cinema en Català, organitzada per Seccions Murià i patrocinada pel Comitè Pro-Catalanització, entitat creada a finals de 1932 i declarada d'utilitat pública per la Generalitat de Catalunya,

ahora que presentada el febrer de 1933 pel Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI), fundat l'abril de 1903.

A aquest comitè de catalanització es va adherir, el 4 de febrer de 1933, el Centre Catalanista Republicà de Terrassa, fundat el 4 de setembre de 1930 al saló d'actes de la Societat Coral «Los Amigos»

Aquesta, però, no era la primera Setmana del Cinema en Català que es feia al país, ja que dos anys abans, el 1931, l'entitat Palestra n'havia organitzat una altra. Palestra es va instituir i donar a conèixer el 10 d'abril de 1930, mitjançant un manifest públic titulat *Als joves de Catalunya*. Una entitat de la qual la premsa de Terrassa es feu ressò el juliol de 1930.

El 1931 Palestra va exhibir films muts retolats en català, que es projectaren al Cinema Lido de Barcelona: el 29 de maig, *Amèrica* (1924),

**AVUI, DIJOUS**  
al  
**CINEMA CATALUNYA**  
tindrà lloc la primera funció de la  
**setmana de cinema català**  
organitzada per Seccions Murià  
i patrocinada pel  
**Comitè Pro-Catala-  
nització**  
(Declarat d'utilitat pública per la  
Generalitat de Catalunya)  
**PROGRAMA**  
1: ESTELS ESTAVELLATS  
2: Estrena de la comèdia dramà-  
tica, producció PATHE-NATAN:  
**GLORIA**  
per Brigitte Helm, André Luguet,  
André Roanne. Retolada en català  
3: La comèdia  
**DRAPS I  
FERRO VELL**  
Totalment dialogada i cantada en  
català, per Suzette Conte, Made-  
leine Guitri i Fernaudel  
**NOTA.** — Es desparten localitats,  
sense augment de preu, a les  
guixetes del Cinema Catalunya.

*Anunci publicat a La Humanitat, en el número 462, del 4 de maig de 1933, corresponent a la primera sessió de la Setmana del Cinema Català de 1933*

de David Wark Griffith, i el 5, 12 i 19 de juny, *Dos amants* (1928), de Mark Van Rycke, *El setè cel* (1927), de Frank Borzage, i *Capità salvació* (1927), de John S. Robertson, respectivament. Aquestes sessions foren complementades amb diversos curtmétratges. Una iniciativa que Palestra tornaria a repetir l'any següent al cinema Fémina.



Façana del Cine Teatre Alegria,  
al carrer de la Rasa

**TEATRE ALEGRIA**  
**DISSABTE I DIUMENGE**  
Presentació de la producció, interpretada pel gran actor **GARY COOPER**  
i la no menys interessant **CLAUDETTE COLBERT**

**Una mujer a bordo**

Estrena important. del primer film **DIALOGAT I CANTAT** en CATALA

**DRAPS I FERRO VELL**  
CHARLES CHASSE amb el film còmic **PARLAT EN ESPANYOL**

**UNA CANA AL AIRE**  
Completarà aquest programa la **REVISTA**  
i el molt boale dibuix **PERRERIAS**

Anunci publicat a la pàgina 3 del diari  
terrassenc L'Acció, del 29 de setembre de  
1933

Tornant a *Draps i ferro vell*, es va estrenar a Terrassa el 30 de setembre de 1933, al Cine Teatre Alegria, propietat de Gaetano Galítzia Laterza, i es projectà formant part d'un programa compost per *His Woman* (1931), dirigit per Edward Sloman, i *Garde la bombe* (1930), de James W. Horne, junt amb els complements d'una revista i la projecció del dibuix *Perrerias*.

Gaetano Galítzia, l'11 d'agost de 1901 inaugurava una barraca de projeccions cinematogràfiques al Raval i, sis anys després, el 8 de juny, obrí el seu primer Cine Teatre Alegria, al carrer de Gessamí, 15, que traslladà posteriorment, el 17 de novembre de 1917, al carrer de la Rasa, on el 1933 fou estrenat *Draps i ferro vell*.

Una casa barcelonesa, respondiendo a la campaña iniciada por el benemérito Comité pro catalanización, ha llevado a cabo la adaptación al catalán de una película de producción francesa («Bric a Brac et Cie»), la cual será presentada a nuestro público bajo el título de «Draps i ferro vell». El asunto escogido es absolutamente adaptable a la manera de sentir y de hablar del elemento popular de nuestra tierra, sin resabios de exotismo.

Un argumento divertido, un diálogo alegre y chistoso y una buena música hacen de «Draps i ferro vell» una comedia cinematográfica digna de verse, que dentro de pocos días será estrenada en uno de los locales más céntricos de nuestra ciudad.

Nota publicada a la pàgina 7 del diari La Vanguardia, del 19 abril 1933

El seu doblatge fou molt criticat a la premsa local. Per exemple, a la pàgina 2 del diari *L'Acció*, del 3 d'octubre de 1933, es deia: «(...) és lamentable que els primers diàlegs catalans cinematogràfics hagin estat creats amb tanta descurança i ripis per part dels dobladors. Per fer

una exhibició de tipisme lingüístic, no cal fonografiar diàlegs en el nostre idioma. En tenim prou amb les actuacions periòdiques per Catalunya, de la popular companyia Santpere, que prou ha sembrat la cadència xabacana de l'argot incivil del baix poble català. (...)»

La Setmana de Cinema en Català no va arribar a arrelar, entre d'altres qüestions, per la mala crítica cinematogràfica que va rebre *Draps i ferro vell*, pel desinterès de les distribuïdores i el dels empresaris exhibidors, per la controvèrsia suscitada sobre què era millor respecte a la campanya de catalanització que s'estava portant a terme, si el doblatge o el subtítulat, però, sobretot, per l'ambient polític existent. Recordem que estàvem a les portes d'una guerra civil i en un moment en el qual la qüestió catalana tenia, tal com actualment està passant, un vital protagonisme.